

Równość szans i niedyskryminacji

Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami
Równość szans kobiet i mężczyzn

Konkurs nr: POWR.01.02.01-IP.25-08-K04/20

**W RAMACH OSI PRIORYTETOWEJ I RYNEK PRACY
OTWARTY DLA WSZYSTKICH PROGRAMU
OPERACYJNEGO WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ
2014-2020**

Lipiec 2020 r.

Podstawa prawna

Kwestie równości szans i niedyskryminacji regulują przede wszystkim:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
- Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych
- Traktat o Unii Europejskiej
- Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady
- Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności na lata 2014-2020: odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez granic

Wytyczne i inne dokumenty

- Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 (zwane dalej Wytycznymi)
- Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020
- Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – Poradnik dla realizatorów projektów i instytucji systemu wdrażania funduszy europejskich 2014-2020
- Jak realizować zasadę równości szans kobiet i mężczyzn w projektach finansowanych z funduszy europejskich 2014-2020 – Poradnik dla osób realizujących projekty oraz instytucji systemu wdrażania.
- Instrukcja wypełniania wniosku o dofinansowanie projektu w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, wersja 1.10

Kryteria horyzontalne oceniane na etapie oceny merytorycznej

Czy projekt jest zgodny z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn (na podstawie standardu minimum)? – kryterium możliwe do uzupełnienia/poprawek

Czy projekt ma pozytywny wpływ na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przez pozytywny wpływ należy rozumieć zapewnienie dostępności do oferowanego w projekcie wsparcia dla wszystkich jego uczestników oraz zapewnienie dostępności wszystkich produktów projektu (które nie zostały uznane za neutralne) dla wszystkich ich użytkowników, zgodnie ze standardami dostępności, stanowiącymi załącznik do Wytycznych.

Neutralność produktów projektu

- W wyjątkowych sytuacjach dopuszczalne jest uznanie neutralności produktu projektu.
- Wnioskodawca musi wykazać, że dostępność nie dotyczy danego produktu, np. z uwagi na brak bezpośrednich użytkowników.
- Ostateczna decyzja o neutralności produktu należy do IOK. Po uznaniu, że produkt jest neutralny – projekt jest zgodny z zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami

Przynależność do grupy osób z niepełnosprawnościami określana jest w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie.

Za **osoby z niepełnosprawnościami** uznaje się osoby niepełnosprawne w rozumieniu Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także osoby z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, tj. osoby z odpowiednim orzeczeniem lub innym dokumentem poświadczającym stan zdrowia.

Osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy to te, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem:

- o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego, lekkiego);
- o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów;
- o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia.

Potwierdzanie statusu osoby z niepełnosprawnościami (przykłady)

- ✓ orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lekkim, umiarkowanym i znacznym,
- ✓ orzeczenie o niezdolności do pracy,
- ✓ inne równoważne orzeczenia (np. KRUS, służby mundurowe),
- ✓ w przypadku osoby z zaburzeniami psychicznymi dokument potwierdzający stan zdrowia wydany przez lekarza, np. orzeczenie o stanie zdrowia lub opinia

Dwie definicje niepełnosprawności

Definicja z Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych:

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Definicja z Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych:

Niepełnosprawność powstaje w wyniku interakcji pomiędzy osobami z dysfunkcjami a barierami środowiskowymi i wynikającymi z postaw ludzkich, będącej przeszkodą dla pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, na równych zasadach z innymi obywatelami.

Dwa modele podejścia do niepełnosprawności

➤ **Model medyczny** (pierwsza definicja)

- Powodem problemów osoby z niepełnosprawnością jest jej choroba, która powoduje wykluczenie ze społeczeństwa.
- Osoba z niepełnosprawnością nie jest pełnoprawnym członkiem społeczeństwa, a bardziej odbiorcą działań pomocowych.

➤ **Model społeczny** – interakcyjny (druga definicja)

- Niepełnosprawność powstaje na skutek interakcji osoby z barierami w otoczeniu.
- Przyczyna niepełnosprawności tkwi nie w samej osobie z niepełnosprawnościami, a w barierach: środowiskowych i związanych z transportem, komunikacyjnych i informacyjnych, związanych z systemem instytucjonalnym, z postawą otoczenia.
- Osoby z niepełnosprawnościami są aktywnymi uczestnikami społeczeństwa, wnoszącymi wkład w jego rozwój. Zadaniem społeczeństwa jest likwidacja barier i zapewnienie dostępności.

Ważne definicje i pojęcia

Dostępność - właściwość środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, pozwalająca osobom z niepełnosprawnościami na korzystanie z nich na zasadzie równości z innymi osobami.

Dostępność jest warunkiem wstępnym prowadzenia niezależnego życia i uczestniczenia w życiu społecznym. Może być zapewniona przede wszystkim:

- dzięki stosowaniu koncepcji uniwersalnego projektowania,
- poprzez stosowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień, w tym technologii i urządzeń kompensacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.

- **Koncepcja uniwersalnego projektowania** – projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. Uniwersalne projektowanie nie wyklucza możliwości zapewnienia dodatkowych udogodnień. W przypadku projektów realizowanych w polityce spójności koncepcja jest realizowana przez zastosowanie co najmniej standardów dostępności (zał. nr 2 do Wytycznych).

Koncepcja uniwersalnego projektowania – 8 reguł:

1. **równe szanse dla wszystkich** – równy dostęp do przestrzeni, przedmiotów, budynków;
2. **elastyczność w użytkowaniu** – różnorodny sposób użycia przedmiotów ze względu na możliwości i potrzeby użytkowników;
3. **prostota i intuicyjność w użyciu** – projektowanie przestrzeni i przedmiotów, aby ich funkcje były zrozumiałe dla każdego użytkownika, bez względu na wiedzę, doświadczenie, umiejętności językowe, poziom koncentracji;
4. **postrzegalność informacji** – informacja dostępna poprzez wzrok, słuch, dotyk;
5. **tolerancja na błędy** – minimalizacja ryzyka błędnego użycia przedmiotów i ograniczenie niekorzystnych konsekwencji przypadkowego użycia przedmiotu;
6. **niewielki wysiłek fizyczny podczas użytkowania;**
7. **rozmiar i przestrzeń wystarczające do użytkowania;**
8. **percepcja równości** – równoprawny dostęp do środowiska, transportu, usług powszechnych, zapewniony w taki sposób, aby korzystający nie czuł się dyskryminowany

Ważne definicje i pojęcia cd.

➤ **Mechanizm racjonalnych usprawnień (MRU)** – konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, rozpatrywane osobno dla każdego konkretnego przypadku, w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami.

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych nakłada na państwo obowiązek zapewnienia dostępności, a jej brak określa jako dyskryminację. **Odmowa racjonalnego usprawnienia to przejaw dyskryminacji.**

Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020.

- Podczas planowania projektu należy dążyć do zapewnienia dostępności w oparciu o koncepcję uniwersalnego projektowania, w drugiej – poprzez MRU.
- W projektach ogólnodostępnych w przypadku wystąpienia potrzeby sfinansowania kosztów wynikających z niepełnosprawności uczestników lub personelu beneficjent może przesunąć środki w projekcie lub wnioskować do WUP o zwiększenie wartości projektu – maksymalnie 12 tys. zł na osobę.
- Środki na realizację MRU powinny stanowić dodatkowy element wsparcia niezbędnego dla zapewnienia osobie z niepełnosprawnością możliwości uczestnictwa w projekcie. Nie oznacza to, iż Wnioskodawca powinien zakładać z góry ich wystąpienie.

Wytyczne cd.

- Każdy wydatek poniesiony w celu ułatwienia dostępu i uczestnictwa w projekcie osób z niepełnosprawnościami jest akceptowalny, o ile nie stanowi wydatku niekwalifikowalnego na mocy przepisów unijnych oraz Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach EFRR, EFS oraz FS na lata 2014-2020.
- W ramach środków przeznaczonych na konkurs nie ustalono rezerwy środków przeznaczonej na finansowanie wydatków związanych z mechanizmem racjonalnych usprawnień.

Przykładowe usprawnienia

Osoby z niepełnosprawnością ruchową

- specjalistyczny transport na miejsce realizacji wsparcia
- zmiana miejsca realizacji projektu na dostępne
- budowa tymczasowych podjazdów, montaż platform, wind, podnośników

Osoby niewidome, słabowidzące i głuchoniewidome

- właściwe oznakowanie budynków – elementy kontrastujące i wypukłe
- zakup i instalacja programów powiększających, mówiących, drukarek z alfabetem Braille'a, zastosowanie powiększonej czcionki, bezszeryfowej
- pies asystujący

Przykładowe usprawnienia – cd.

Osoby głuche i słabosłyszące

- tłumacz języka migowego lub tłumacz-przewodnik
- zakup i instalacja kamer do kontaktu z osobą posługującą się językiem migowym
- nagranie materiałów na video

Inne

- wydłużony czas wsparcia
- dostosowanie posiłków do potrzeb żywieniowych wynikających z niepełnosprawności

Dostępny projekt

Zasada równości szans i niedyskryminacji jest jedną z polityk horyzontalnych, dlatego też w projektach ogólnodostępnych zalecane jest założenie, że wśród potencjalnych uczestników będą również osoby z niepełnosprawnościami. Dodatkowo, nawet jeśli początkowo nie jest znana ich dokładna liczba, można oszacować ten udział.

Podczas planowania takiego projektu wnioskodawca powinien:

- upewnić się, że nie zostanie wykluczona możliwość udziału w projekcie osób z niepełnosprawnościami,
- ewentualnie oszacować procentowy udział osób z niepełnosprawnościami w grupie docelowej, w części 3.2 wniosku,
- zdiagnozować bariery utrudniające/uniemożliwiające osobom z niepełnosprawnościami udział w projekcie i zaplanować sposoby ich pokonywania,
- zdiagnozować potrzeby osób z niepełnosprawnościami, wchodzących w skład grupy docelowej, w kontekście wsparcia zaplanowanego w projekcie
- zaplanować działania odpowiadające na zdiagnozowane potrzeby, wsparcie powinno być świadczone w sposób zróżnicowany, kompleksowy, dostosowany do indywidualnych potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami.

W celu spełnienia zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami można np..:

- zatrudnić osobę z niepełnosprawnościami jako personel projektu;
- w przypadku realizacji zamówień publicznych zastosować klauzule społeczne w zakresie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami;
- nawiązać współpracę z odpowiednimi organizacjami/podmiotami przy spełnianiu wspomnianej zasady.

Podczas realizacji działań projektowych należy:

- unikać przekazu i jakichkolwiek elementów dyskryminujących, ośmieszających bądź utrwalających stereotypy ze względu na niepełnosprawność lub inne przesłanki, jak płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, wiek lub orientację seksualną;
- używać niestereotypowego i zróżnicowanego przekazu w opracowywanych materiałach informacyjnych, np. pokazywanie osób z niepełnosprawnościami w aktywnych i różnych rolach społecznych;
- przekazywać uczestnikom projektu informacje o zasadzie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Wszystkie produkty wytworzone w projektach powinny być dostępne:

- zasoby cyfrowe (wytyczne WCAG 2.0, język łatwy)
- multimedia (transkrypcja tekstowa, napisy dla osób głuchych, audiodeskrypcja)
- materiały drukowane (język łatwy, bezszeryfowa czcionka itp.)
- dostępne miejsca spotkań, pracy w projekcie
- dostępna rekrutacja:
  - dobór kanałów informacyjnych,
  - odpowiednie zaprojektowanie materiałów informacyjno-promocyjnych,
  - dostępność strony projektodawcy,
  - dostępne budynki,
  - w razie potrzeby obecność tłumacza języka migowego, asystenta, stosowanie pętli indukcyjnej.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn – zasada prowadzi do podejmowania działań na rzecz osiągnięcia stanu, w którym kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki oraz gdy mają oni równy dostęp do zasobów (środki finansowe, szanse rozwoju), z których mogą korzystać. Zasada gwarantuje możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń wynikających ze stereotypów płci.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn **nie jest:**

- ❖ zasadą dotyczącą tylko kobiet, dyskryminującą mężczyzn,
- ❖ zasadą mającą spowodować, że kobiety i mężczyźni staną się tacy sami.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn **jest:**

- ❖ zasadą ograniczającą dyskryminację kobiet i mężczyzn istniejącą w obszarach rynku pracy,
- ❖ zasadą uznającą różnice między życiem kobiet i mężczyzn, różne potrzeby, doświadczenia i priorytety płci.

Źródło: „Zasada równości szans kobiet i mężczyzn w projektach PO KL”

Przykładowe działania wpływające na zasadę równości szans kobiet i mężczyzn:

- ✓ przekazywanie uczestnikom projektu informacji praktycznych o zasadzie równości szans;
- ✓ używanie niestereotypowego i zróżnicowanego przekazu w opracowywanych materiałach informacyjnych, np. pokazywanie kobiet i mężczyzn w aktywnych, niestereotypowych rolach;
- ✓ unikanie przekazu i jakichkolwiek innych elementów dyskryminujących, ośmieszających bądź utrwalających stereotypy ze względu na płeć;
- ✓ rekrutacja i wsparcie dopasowane do potrzeb uczestników i uczestniczek.

Standard minimum

We wniosku o dofinansowanie projektu istnieje obowiązek wskazania informacji niezbędnych do oceny, czy spełniony został standard minimum zasady równości szans kobiet i mężczyzn.

Standard minimum – narzędzie używane do oceny realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projektach współfinansowanych z EFS (załącznik nr 1 do Wytycznych).

Obejmuje zestaw pięciu zagadnień i pozwala ocenić, czy wnioskodawca uwzględnił kwestie równościowe w ramach analizy problematyki projektu, zaplanowanych działań, wskaźników i opisu wpływu realizacji projektu na sytuację kobiet i mężczyzn, a także w ramach działań na rzecz zespołu projektowego.

Wyjątki od standardu minimum

1. profil działalności beneficjenta

W statucie musi być jednoznaczny zapis o działalności skierowanej tylko do jednej płci. We wniosku należy podać informację, że projekt należy do wyjątku ze względu na ograniczenia wynikające z profilu działalności. Statut może być zweryfikowany przed podpisaniem umowy o dofinansowanie.

2. zamknięta rekrutacja

Projekt obejmuje wsparciem wszystkich pracowników konkretnego podmiotu, wyodrębnionej organizacyjnie części danego podmiotu lub konkretnej grupy podmiotów – wymienionych z nazwy we wniosku.

Standard minimum uznaje się za spełniony w przypadku uzyskania co najmniej 3 punktów.

Kryteria oceny:

1. We wniosku o dofinansowanie projektu zawarte zostały informacje, które potwierdzają istnienie (albo brak istniejących) barier równościowych w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu.

Maksymalna liczba punktów za spełnianie kryterium – 1.

- Oprócz podania liczby kobiet i mężczyzn, należy podać odpowiedź na pytanie, czy któraś z tych grup znajduje się w gorszym położeniu i jaka jest tego przyczyna.
- Jeśli nie istnieją dokładne dane jakościowe lub ilościowe, należy skorzystać z danych jak najbardziej zbliżonych do obszaru tematycznego i zasięgu oddziaływania projektu.
- Dopuszczalne jest wykorzystanie danych pochodzących z badań własnych, pod warunkiem podania dokładnych informacji na temat badania.

Bariery równościowe, zdefiniowane przez KE, to przede wszystkim:

1. Segregacja pozioma i pionowa rynku pracy
2. Różnice w płacach kobiet i mężczyzn na równoważnych stanowiskach
3. Mała dostępność elastycznych rozwiązań czasu pracy
4. Niski udział mężczyzn w wypełnianiu obowiązków rodzinnych
5. Niski udział kobiet w procesach podejmowania decyzji
6. Przemoc ze względu na płeć
7. Niewidoczność kwestii płci w ochronie zdrowia
8. Niewystarczający system opieki przedszkolnej lub opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3
9. Stereotypy płci we wszystkich obszarach
10. Dyskryminacja wielokrotna

UWAGA! Jest to katalog otwarty.

Rynek pracy – przykładowe problemy

- Niższe wskaźniki zatrudnienia kobiet.
- Segregacja pozioma rynku pracy – dominacja kobiet w sektorach o niższych zarobkach i niższym prestiżu, niski udział kobiet w sektorach strategicznych dla rozwoju kraju, niski udział mężczyzn w zawodach „opiekuńczych”.
- Segregacja pionowa rynku pracy – niski udział kobiet w procesach podejmowania decyzji – dysproporcje na stanowiskach kierowniczych.
- Nierówności w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn.
- Stereotypowe przekonania na temat kobiet i mężczyzn w postawach pracodawców.

2. Wniosek o dofinansowanie projektu zawiera działania odpowiadające na zidentyfikowane bariery równościowe w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu.

Maksymalna liczba punktów – 2.

Należy opisać działania na rzecz osłabiania barier równościowych.

Szczególnie istotna jest rekrutacja i dopasowanie form wsparcia dla uczestniczek i uczestników. Istotne są również działania na rzecz godzenia życia zawodowego i prywatnego, a także zwalczania stereotypów ze względu na płeć w obszarze rynku pracy.

UWAGA!

Podczas rekrutacji należy odwzorować istniejące proporcje płci w danym obszarze lub zwiększyć udział grupy niedoreprezentowanej.

3. W przypadku stwierdzenia braku barier równościowych, wniosek o dofinansowanie projektu zawiera działania, zapewniające przestrzeganie zasady równości szans kobiet i mężczyzn, tak aby na żadnym etapie realizacji projektu tego typu bariery nie wystąpiły.

Maksymalna liczba punktów – 2.

4. Wskaźniki realizacji projektu zostały podane w podziale na płeć i/lub został umieszczony opis tego, w jaki sposób rezultaty przyczynią się do zmniejszenia barier równościowych, istniejących w obszarze tematycznym interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu.

Maksymalna liczba punktów – 2.

5. We wniosku o dofinansowanie projektu wskazano jakie działania zostaną podjęte w celu zapewnienia równościowego zarządzania projektem.

Maksymalna liczba punktów – 1.

Informacja powinna zawierać propozycję konkretnych działań.

Osoby zaangażowane w realizację projektu powinny posiadać wiedzę w zakresie obowiązku przestrzegania zasady równości szans kobiet i mężczyzn w odniesieniu do problematyki projektu i potrafić stosować ją w codziennej pracy.

Przykłady działań:

- Zdobyć takiej wiedzy może się odbyć poprzez poinformowanie personelu na temat możliwości i sposobów zastosowania zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projekcie.

- Włączenie do projektu osób, np. konsultantów, doradców, posiadających udokumentowaną wiedzę i doświadczenie w prowadzeniu działań z zachowaniem zasady równości szans kobiet i mężczyzn.
- Zapewnienie takiej organizacji pracy zespołu projektowego, która umożliwia godzenie życia zawodowego z prywatnym, np. elastyczne formy zatrudnienia lub godzin pracy – należy wskazać konkretne działania w tym zakresie.

UWAGA!

- Równościowe zarządzanie projektem nie oznacza zatrudnienia równej liczby kobiet i mężczyzn.
- Do spełnienia kryterium nie wystarczy deklaracja, że projekt będzie zarządzany równościowo.

Waga punktowa – sposób oceny

0 pkt – we wniosku nie ma żadnych informacji pozwalających na spełnienie kryterium lub informacje wskazują, że projekt będzie prowadzić do dyskryminacji.

1 pkt – kwestie związane z kryterium zostały uwzględnione częściowo lub nie są w pełni trafnie dobrane – kryterium 2, 3 i 4. W kryterium 1 i 5 przyznanie 1 pkt oznacza wyczerpujące, trafne i możliwie pełne zapisy we wniosku.

2 pkt - wyczerpujące, trafne i możliwie pełne zapisy we wniosku (oprócz kryterium 1 i 5).

Nie ma możliwości przyznawania części ułamkowych punktów za poszczególne kryteria w standardzie minimum.

Przykładowe źródła informacji

- ❖ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych – www.niepełnosprawni.gov.pl
- ❖ Rzeczy są dla ludzi. Projektowanie uniwersalne - www.niepełnosprawni.gov.pl
- ❖ Ogólnopolskie badanie sytuacji, potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych – www.efs.gov.pl
- ❖ www.pfron.org.pl
- ❖ Analizy i opracowania na stronie WUP: wupzielonagora.praca.gov.pl
- ❖ Statystyki GUS
- ❖ Dane EUROSTATU
- ❖ Raporty Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
- ❖ Baza danych portalu <http://rownosc.info>

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Dziękuję za uwagę

IOK udziela wyjaśnień w kwestiach dotyczących konkursu:

- telefonicznie - pod numerem 68 456 56 04
- pod adresem poczty elektronicznej: efs@wup.zgora.pl
- w siedzibie WUP w Zielonej Górze, ul. Wyspiańskiego 15, pokój 311